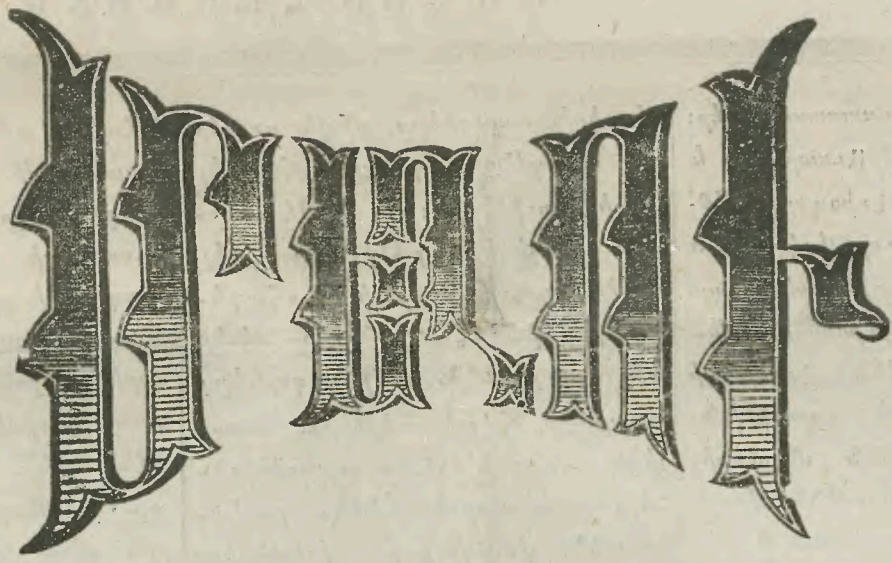

Հրատարակում է ամեն օր բացի երկուշաբթի և ամեն օրիցից:
Տարեկան գինն է 10 օտրի:
Առանձին համարներով խրատարները 5 կոպ:

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիրակի և ամեն օրիցից
տատուհան 10—2 ժամը կեսօրից յետո:

Ծառարարացիքից ղեկավար են ուղղակի խմբագրատնան ձեռն-
նակ հասցեով. Ba red, ussemu «Mey Adasman», as Tug-
lacs, կամ Rédaction de «Meghou Hahstani» à Tiflis
(Caucase).

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՔՍԱՆԵՒԶՈՐՐՈՐԴՏԱՐԻ

ԲՈՐԺՈՒՄԻՍ Գրիգոր Կալ-
մարանցի **ՀԻՐԱՆՈՅՈՒՄ**
տրվում են արժանի գնով
ՍԵՆՏԱՆՆԵՐ կարևոր կաշկա-
րակներով և ծառայող:
Այսպես, կարելի է ստանալ և
լավ անուշիկ արժանի գին ու վե-
ցանկացողը կարող են գինեւ իրան
հիւրանոցատնից, բորժումով, Սե-
զեկակի փողոցի վերայ, Ռեմբերի
ճեմակի համակարգ: 3—4

ԲՈՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.
Մեր կեղծ լուսավորողները,
Քաղաքացիական և ան-
տառները—Քաղաքական լուս-
բույժի լրագրի թղթակցությունը:
«Մեղադրանք» հեռագիրները:
Մանր լուսերը:
Յայտարարությունները:
Բանասիրական—Ամուսին:

ԹԻՖԼԻՍ, 7 ՅՈՒՆԻՍԻ 1881 թ.

Վերջին ժամանակ կրկին
երևեցան հայ մամուլի էջե-
րում յոգումներ, որոնք կա-
մենում են ապացուցանել բո-
ղոքական քարոզիչներին ար-
դիւնաւոր գործունէութիւնը
հայերի և այլ արևելեան քը-
րիստոնէայ ազգերի մէջ: Այդ

յոգումներում յիշվում են,
թէ որպիսի բարձր և բարե-
կարգ գաղութներ բացել են նո-
քա Տաճկաստանի և Պարս-
կաստանի մի քանի քաղաք-
ներում, որպիսի յաջողութիւն
ունին նոքա թէ՛ մաշկաւա-
կանաց և թէ՛ քրիստոնէից
(Հայերին, ասորիներին և այ-
լոց) մէջ նրանց բողոքական
գարձներու գործում: Այդ
յոգումներում ակնարկու-
թիւն է լինում նոքա վերայ,
որոնք չեն հաճարում քա-
րոզիչների այդ գործունէու-
թեան և խորհուրդ է տրվում
հայ հոգևորականութեան գոր-
ծել ինքեան ևս նոյնն և ոչ
բողոքել ու լալ:

Մեզ յայտնի չէ թէ, որ-
քան է այդ բողոքական քա-
րոզիչների յաջողութիւնը մաշ-
կաւականաց մէջ Տաճկաստա-
նում և Պարսկաստանում, ուր

դժուար թէ մաշկաւական-
ներն ապաստութիւն ունենան
քրիստոնէութիւն ընդունելու
(բացի մի քանի ծածուկ և
գաղտնի քրիստոնէաներից, որ-
պիսիք թուով շատ նուազ կը
լինին), որովհետև այդ եր-
կիրների մաշկաւական կառա-
վարութիւնը երբէք թողտու-
ութիւն չեն անում. բացի դը-
րանից յայտնի է այդ երկիր-
ների բնակչաց մոլեռանդու-
թիւնն, որ ոչ միայն իրանց
հաւատարմիս եղբարց, այլ և
նոքա գաղթականութեան առիթ
եղող քարոզիչների կաշիքն էլ
կը քերթեն:

Մնում են իսկապէս վերո-
յիշեալ սրտորդ քարոզիչնե-
րին որս միայն Հին քրիստո-
նէայ ազգերն, որոնց հաւա-
տարմութեան համար բնաւ
հոգա չ'ունին վերոյիշեալ կա-
ռավարութիւնը:

Մենք միշտ տեսներ և
կ'աւանդէին, որ եթէ այդ բո-
ղոքական քարոզիչների նպա-
տակը լինէր, մարգարական
գաղացմունքից դուրս, գիտու-
թիւն և աշխատ անորոշելն
իրանց ի քրիստոս եղբայր ա-
րեւելեան քրիստոնէից մէջ,
մենք նոքա ձեռքն ու ոտըը
կը համարէինք և կը պաշ-
տէինք նրանց: Այդ հանգա-
մանքը ցոյց կը տար նոքա
ճշմարիտ քրիստոնէական դաս-
տիարակութիւնն ու լուսաւոր
միտքը: Բայց երբ նոքա դի-
տութիւնն ու կրթութիւնը հա-
ւատարմութեան գործը են չի-
նում և դարերի ընթացքում
քրիստոնէութիւնը դաւանող-
ներին իրանց աւանդական և
մայրենի եկեղեցուց հեռա-
նալուն և նոր հակադպիսի
եկեղեցի կազմելուն են նպաս-
տում, մենք բնաւ չենք կա-
րող այդպիսի քարոզիչների

մէջ լուսաւոր միտք և քրիս-
տոնէական գաղացմունք ընդու-
նել: Այդպիսիք մեր աչքում
մոլեռանդ և կոյր կեղծաւոր
քրիստոնէայ փաթիւնքեր են:
Ինչ ազնուութիւն և արդա-
րութիւն է՝ նոյն Աստուծոյ,
նոյն Քրիստոսին պաշտողին
հասկացնել, թէ մինչև ցայ-
ժամ նա կուսապաշտ է եղել,
և առանց նրան նոր բան տա-
լու՝ հեռացնել նրան իւր եղ-
բայներից և թշնամական յա-
րաբերութեանց մէջ նրան դը-
նել դէպի նոքա և միևնոյն
ժամանակ փառաւորվել թէ
գիտութիւն է ստուել նրան,
փոխանակ ասելու ազգաու-
թեան մէջ է գլորել: Այսպի-
սի ազեղ գործունէութիւնը
պաշտպանողներին խորհուրդ
կը տանք աւելի խորհել և
իրանց խորհրդածութիւնքը
հիմնել ուղղադատ քննու-
թեանց վերայ, աւելի խորա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՄՈՒՍԻՆ *

«Այս ինչի՞նչ» ասի վաղ կամ ուշ, նա
պիտի իմանայ, չեա կարող աւելի երկար
նրանից ծածկել, և կարող է եղել թիւ-
նը այնպիսի յանկարծանաւ եղանակով
մը նրան պարզվել, քան թէ դուք ան-
ձամբ յայտնէիք, վաղանցի մեր սիրած
անձի չնչոտըր ամենակէտ լուրերն ան
գամ կը մեղմանան: Բայց որանից դու
քեզ զրկում ես նրա համակրանաց հան-
գաւորութիւններից, և ոչ միայն այս, այլ
և վաղանցի ես ներթափում միակ կապը
որ սիրուրը կը միաւորէ: Խորհրդող և
զգացմանց անզոյշ համայնութիւնն—
նա շուտով պիտի նկատէ որ կայ մը
բան քո մտքի վրայ ծանրացող, և ճշմա-
րիտ սէրը զգացողութեան չի շրջանաւոր:
Սէրը՝ իւր արժէքը կորսած և նուաստա-
ցած կը համարի, երբ որ իր սիրածների
վտերն անգամ իրանից գաղտնի պահ-
վին:

«Բայց, ո՞չ բարեկամ, մտածել թէ
որպիսի հարուած տալու եմ նրա կենաց
ապագայ ձեռն—ինչպէս նրա հոգին
գետնի պիտի տապալեն ասելով թէ իր
այլը մութացկան մ'է, թէ ինքը պիտի

հրաժարվի կենաց վաշտելութիւններից—
բնկերութեան բոլոր հանգանակից—պի-
տի ելնէ ինձ հետ կարօտութեան և խա-
ւարի մէջ: Ասել իրան թէ զինքը վաղ
քաշեցի այն չըմտից, որի մէջ նա կա-
րող էր շարունակ շարժվել հաստատ ջայ-
լով—ի չըպրում բոլոր աչքերի և ի դար-
ման բոլոր սրտերի: Ինչպէս նա կա-
րող է արքայապետական գինեւաւ—նա որ
մեծացած է ճոխութեան և ամեն նրբու-
թեանց մէջ: Ինչպէս նա կարող է դաւա-
ցաւորութեան ժողովում որ ընկերութեան
կուսին էր եղած: Ո՛հ, նրա սիրած պի-
տի կատարվի—նրա սիրած պիտի կատար-
վի: Երբ նրա ճգնաժամը անցի տուաւ
և նա ընկեցնցաւ մեղանաւոր լուս-
թեան մէջ, նրա թեւերը շարունակ-
կեցի և նրան թափանցեցին միանգամայն
վիճակը բանալ իր կնոյ: Երբ զրկուր
տրտմանցին բայց զրկանաւոր շարժեցի:

«Բայց ինչպէս նրանից պիտի որանաւ,
հարկ էր որ նա իրողութիւնը իմանայ,
որպէս զի կարողանայիր քո աշխարհայ
հանգամանքներից յատուկ քայլեր առ-
նուր: Պարտ ես կենցաղավարութեանը
եղանակը փոխել—այո՛ւ, անանկով որ
նրա դէմքի վրայից անթափանչ մ'անցաւ,
այս քեզ չը վտանգէ: Վստահ եմ քո
բաղդաւորութիւնը երբեք չը հիմնեցիր
արտաքին ցոյցի վրայ—դեռ ունես բա-
րեկամներ, ջերմ բարեկամներ, որք քեզ

վրայ վառ չեն խորհեր, երբ տեսնեն
նուազ չքեղ տան մէջ բնակած, և արդա-
րե Մարիի հետ երջանիկ լինելու համար
բնաւ պայտա մը չ'հարկաւոր:—

«Կրնայի՞ նրա հետ երջանիկ լինելու գո-
նց անհղայն յուզմանը փորձել մը մէջ,
կրնայի՞ նրա հետ միասեղ աղքատ և ա-
նարդ գրութեան իջնել, կրնայի՞—կըր-
նայի՞: Աստուած օրհնէ նրան—Աստուած
օրհնէ նրան բացառանկէց վիշտ և գո-
րովախառն դառնացմունց մէջ խորատու գ-
լելով:

«Այս հոտաւ ինձ, բարեկամ, ասի,
զէպի վրէժ քայլելով և ջերմ կերպով
ձեռքը անցնելով հաւատան, նա քեզ հետ
միևնոյն կը լինի: Այո, էլ աւելի, այս
նրա համար կը լինի յաղթութեան և
հպարտութեան աղբիւր մը—սա կը յուզէ
նրա բնաւորութեան բոլոր քնած ոյժերը
և չենք համարանքը, որովհետև նա ու-
րախ կը լինի ապագայցանելու համար
թէ՛ սիրում է քեզ, քեզ համար: Իբրեւ
քանից որ ճշմարիտ կնոջ սրտում կայ երկ-
նային կրակի կայծ մը որ քնած կը մնայ
յաջողութեան շողոքուն փայլի ժամա-
նակ, բայց որ կըրօշտալուովի, կը ցոլայ
և կը ճառագայթէ ձախորդութեան խա-
ւար ժամում: Ոչ ոք չը գիտէ ինչ է
կնոջ կուրծքը—ոչ ոք չը գիտէ որպիսի
ապաստակալ հրեշտակ մ'է նա—մինչև
նրա հետ անցած չը լինի աշխարհի հը-

րեղէն փորձերի միջոց: Իմ խօսելու և
դաւանի և լեզուիս աշխարհական ոճի
մէջ կար տեսակ մ'եւանդ, որ Լէօնի
յուզեալ երակայութիւնը դրուեց, Գի-
տէի ինչ տեսակ ունեւորի հետ գործ
ունէի, և շարունակելով գործած ապա-
ւորութիւնս, համոզեցի որ գնայ տուն և
իւր ակտուր սիրած թեթեւցնէ կնոջը:
Այստեղանալիս, պէտք է խոստո-
ւանել, որ չը նայելով ամեն ատմու-
թեան վրայ, որոյ կենտրոնը եղել է հաճո-
ւից շարք մը: Նրա գուարթ հոգին կա-
րող էր ապրտամբել յանկարծակի իր
առջև ցոյց տրված դաւիթայր շուղի
առաջ և կարող էր մազցել գէտի արե-
գակային երկիրները, որոց մէջ ցարդ
յոգիւնք էր:

Բայց երանից, նորան կենալում ան-
կուրմ կ'ընկերանայ այնպիսի բազմազան
տանջիչ վտերով, որուն ուրիշ դատա-
կարգի մարդոց մէջ օտար է:

Կարճ ասելով հետեւաւ առաւօտ չէք
կարող Լէօնի հանդիպել ստանց դո-
ղողալու:

Նա դադանիքը բացել էր:
«Այս ինչպէս զիմացաւ:
Որպէս հրեշտակ մը, կարծես սա նրա
սրտին սփոփանք մ'է դաւ, վաճաղի բա-

զուկները դրած ուսերիս վրայ հարցնում
էր՝ մի՞թէ այս լինել պատճառ որ վեր-
ջերս ինձ ապրեանքի եր անում:—Բայց,
ինչո՞ք աղջիկ աւելցուց այն կարող եր-
կարացնել այն փոփոխութիւնը՝ որուն
պիտի ենթարկվի: Նա աղքատութեան
վրայ լուր վերացական գաղափար մ'ունի,
որոյ մասին միայն բանաստեղծութեանց
մէջ է կարգացել, որտեղ նա սիրոյ հետ
միացած կը լինի: Նա տակաւին ոչինչ
զրկում չ'էր, իր սովորական յար-
մարտիկներից և վաղեմութիւններից
ոչինչ կորուստ չը կրած: Երբ գործնաւա-
նապէս կ'սկսեմք նրա դժուար հոգիքը,
մանրակրկիտ պիտոյքը և ամենամարդ
խոնարհութիւնները փորձել—այն ժամա-
նակ պիտի լինի իսկական փորձը:

«Բայց» ասի առջիմ որ դրսեւորանց նը-
բան պարզելու դժնդակ հարկից ազատ-
ված ես, շուտով թող որ աշխարհքն էլ
այն գաղտնիքի հետ լուծանալանայ:

«Բացումը կարող է նախատական լի-
նել, բայց այն ժամանակ լուր խեղճու-
թիւն մը կը լինի և շուտ կ'անցնի, այն
ինչ այլապէս նրա վրայ առաջուց մը
տանջելով՝ որուն ամեն մի ժամում չը
տանջվի: Աղքատութիւնը այնքան չը
տաղանդաւոր մարդը, որքան նրա մարդը—
հպարտ մարդ և դաւարի քսակի մէջ կը-
սիւր—գուարթ ցոյց մը պահել որ շուտ
վերջ կը գտնէ: Աղքատ երակաւ քաջու-

*) Տես «Մեղադրանք» № 124.

